

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی
شاخه فقه شافعی

گروه علوم انسانی

کمیته تخصصی الهیات و معارف اسلامی

مصوب سیصد و ششمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۴

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی

گروه: علوم انسانی
رشته: الهیات و معارف اسلامی
دوره: کارشناسی ارشد
کمیتة تخصصی: الهیات و معارف اسلامی
شاخه:
کدرشته:

شورای عالی برنامه ریزی درسی صد و ششمین جلسه مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۴ براساس طرح دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی که توسط کمیته تخصصی الهیات و معارف اسلامی گروه علوم انسانی شورای عالی برنامه ریزی تهیه شده و به تأیید این گروه رسیده است، برنامه آموزشی این دوره رادرسه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرد و مقرر می دارد:

ماده (۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجراست.

الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره می شوند.
ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و براساس قوانین تأسیس می شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه ریزی میباشند.
ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده (۲) از تاریخ ۱۳۷۴/۸/۱۴ کلیه دوره های آموزشی و برنامه های مشابه مؤسسات آموزشی در زمینه کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی در همه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مذکور در ماده ۱ منسوخ می شوند و دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی یاد شده مطابق مقررات می توانند این دوره را دایر و برنامه جدید را اجرا نمایند.

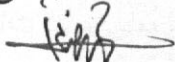
ماده (۳) مشخصات کلی و برنامه درسی و سرفصل دروس دوره: کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی در سه فصل جهت اجراء وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ می شود.

رای صادره سیصد و ششمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۴ درخصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی

(۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی که از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود با اکثریت آراء بتصویب رسید.
(۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجراست.

رای صادره سیصد و ششمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۴/۸/۱۴ درمورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی صحیح است بمورد اجرا گذاشته شود.

سید محمد رضا هاشمی گلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

مورد تأیید است.

دکتر علی شریعتمداری

سرپرست گروه علوم انسانی

رونوشت بمعاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی جهت اجرا ابلاغ می شود.

سید محمد کاظم نائینی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی

"بسمه تعالی"

برنامه، سرفصل دروس و منابع درسی
دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی
شاخه فقه شافعی

فصل اول- مقدمه:

کمیته برنامه ریزی الهیات و معارف اسلامی به منظور تحقق اهداف شورای عالی برنامه ریزی و با عنایت به نیازهای آموزشی، پژوهشی و کاربردی در زمینه های فرهنگی، اجتماعی، تربیتی، ارشادی تبلیغی، قضائی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران ضروری دانست که با ملحوظ داشتن طرق رفیع نیازهای مذکور، برنامه های درسی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی را که حلقه مهم و اصلی اتصال دوره کارشناسی و دکتری به شمار می آید، با توجه به دیگر گونی هایی که توسط این کمیته و با تصویب شورای عالی برنامه ریزی در این دو مقطع به عمل آمده مورد جرح و تعدیل کامل قرار دهد و برنامه و سرفصل دروس و منابع درسی کارشناسی ارشد فقه شافعی متناسب و منطبق با اهداف برنامه های گسترش و پیشرفت کشور در زمینه های مزبور بازبینی و بازنویسی نماید.

اهداف و مشخصات کلی برنامه، سرفصل دروس و منابع این درس که به تصویب کمیته برنامه ریزی الهیات رسیده بدین شرح است:

۱- تعریف و اهداف: دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی حلقه اصلی اتصال دوره های کارشناسی و دکتری این رشته ها در نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران است که به منظور تحقق اهداف اساسی زیر به خدمات فرهنگی- آموزشی خویش ادامه می دهد.

۱-۱- تربیت و تامین مربیان و مدرسان متخصص جهت در دوره های کارشناسی و کاردانی دانشگاه ها و دیگر موسسات آموزش عالی کشور.

۱-۲- تربیت قضات و کادرهای متخصص در مسائل حقوق و فقه اسلامی جهت جذب در دادگستری و دیگر نهادهای مشابه بر اساس مصوبات مجلس شورای اسلامی.

۱-۳- تربیت و تامین محقق در زمینه مطالعات و تحقیقات اسلامی در رشته فقه شافعی.

۱-۴- تامین نیروی لازم و متخصص برای خدمت در رایزنی ها و نمایندگی های فرهنگی در خارج کشور.

۱-۵- فراهم ساختن امکانات برای ارتقای سطح علمی و فرهنگی کارشناسان و صاحب منصبان دستگاه ها و سازمان های دولتی در زمینه مطالعات اسلامی.

۱۶ - افزایش امکان گزینش مطلوبتر دانشجو برای دوره‌های دکتری رشته‌های الهیات

۱۷ - جذب داوطلبان و تحقیقات اسلامی از کشورهای دیگر جهان

۱۸ - فراهم کردن زمینه و امکانا تحصیل علوم و معارف اسلامی برای علاقمندانی که امکان کسب این علوم و معارف در حوزه‌های علمیه برای آنان وجود ندارد.

بند هشتم اهداف مذکور اجمالاً "به این نکته مهم و قابل توجه اشاره دارد که کیفیت، روش، زمینه، مقدمات، طول دوره تحصیل و نحوه پذیرش و گزینش داوطلبان و روده حوزه‌های علمی و دانشگاه‌ها با یکدیگر متفاوت است و هرچند به برکت انقلاب پر بار اسلامی روابط بالنسبه نزدیک می‌بان این دو برقرار شده و گام‌های بسیاری برای وحدت این نهادها برداشته شده، ولی جامعه اسلامی ایران همچنان به خدمات سازنده و ضروری آنها نیاز دارد، زیرا شیوه‌های درس و بحث دانشگاه‌ها که غالباً "منطبق با شیوه‌های دانشگاهی جهان امروز است و اصول متبع در حوزه‌ها که مبتنی بر سنت‌های چند صدساله جهان اسلام است هر یک نظریه اهداف خاص خود دارند که حصول آن اهداف جز از طریق شیوه‌ها و سنت‌ها و نیز محیط مناسب خویش امکان پذیر نیست. تربیت فقهای برجسته تانیل به مقام شامخ مرجعیت وصول به درجه خبرویت در فقه و احراز سمت امامت جمعه و جماعت جز از طریق تعلیم و تعلم در حوزه تحقق نمی‌یابد. در مقابل تربیت و تامین نیروهای انسانی متخصص در علوم اسلامی نیز که بتوانند نیازهای سازمانها و نهادهای دولت جمهوری اسلامی ایران را در چهارچوب قوانین و مقررات اداری و متناسب با مسائلی علمی- فرهنگی جهان امروز مرتفع سازد، در دانشگاه‌ها و موسسات عالی صورت می‌پذیرد. بنابراین وجود و حضور دوره‌های دانشگاهی الهیات و معارف اسلامی در کنار حوزه‌های علمیه قم، مشهد و... مکمل یکدیگر و هر یک تامین کننده بخشی مهم از نیازهای علمی فرهنگی، روحی و معنوی جامعه اسلامی ایرانند.

۲- طول دوره و شکل نظام:

مطابق مصوبات شورای عالی برنامه ریزی طول این دوره دو سال خواهد بود.

۳- واحدهای درسی:

۳۲ واحد شامل ۲۸ واحد درس تخصصی و ۴ واحد رساله تحقیقی

جدول دروس تخصصی کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی شاخه شافعی

کد درس	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز یا زمان ارائه درس
			جمع	نظری	عملی	
۱	مباحث اصول فقه (۱)	۴	۶۸	۶۸		
۲	مباحث اصول فقه (۲)	۲	۳۴	۳۴		
۳	مباحث اصول فقه (۳)	۲	۳۴	۳۴		
۴	فقه استدلالی (۱)	۴	۶۸	۶۸		
۵	فقه استدلالی (۲)	۴	۶۸	۶۸		
۶	فقه استدلالی (۳)	۲	۳۴	۳۴		
۷	قواعد فقه (۱)	۲	۳۴	۳۴		
۸	قواعد فقه (۲)	۲	۳۴	۳۴		
۹	فقه تطبیقی	۲	۳۴	۳۴		
۱۰	آیات الاحکام	۲	۳۴	۳۴		
۱۱	زبان تخصصی	۲	۳۴	۳۴		
۱۲	رساله	۴				
جمع		۳۲				

مباحث اصول فقه (۱)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیشنیاز:

هدف: آشنایی با مبانی استنباط احکام و تحصیل قدرت برآن

سرفصلهای درس:

دلالات، یا روش استنباط احکام از نصوص شرعی - خاص (مطلق - مقید -
امر - نهی) عام، تخصیص - حقیقت - مجاز - صریح - کنایه - ظاهر -
نص - مفسر - محکم - خفی - مشکل - مجمل - متشابه - عباره النص -
اشاره النص - دلالت النص - اقتضاء النص - منطوق - مفهوم - انواع
مفهوم.

منابع اصلی درس: اصول الفقه الاسلامی تألیف دکتر وهبه الزحیلی

منابع فرعی درس:

- ۱ - ارشاد الفحول: تألیف محمد بن علی بن محمد شوکانی
- ۲ - جمع الجوامع: تألیف تاج الدین سبکی
- ۳ - المستصفی فی علم الاصول: تألیف امام محمد غزالی
- ۴ - الرساله: تألیف محمد بن ادریس شافعی
- ۵ - غایه الوصول شرح لب الاصول: تألیف زکریا انصاری

مباحث اصول فقه (۲)

تعداد واحد : ۴

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : مباحث اصولی (۱)

هدف : آشنایی با مبانی استنباط احکام و تحصیل قدرت برآن

سرفصلهای درس :

منابع شرعی احکام : (قرآن - سنت - اجماع - قیاس - استحسان - مصالح مرسله و انواع آن - عرف - استصحاب - الذرائع .

منابع اصلی درس : اصول افقه اسلامی : تألیف دکتر وهبه الزحیلی

منابع فرعی درس :

۱ - جمع الجوامع : تألیف تاج الدین سبکی

۲ - اعلام الموقعین : تألیف ابن قیم جوزی

۳ - الاحکام فی اصول الاحکام : تألیف سیف الدین آمدی

۴ - ارشاد الفحول : امام شوکانی

مباحث اصول فقه (۳)

مباحث اصول فقه (۳)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : مباحث اصول (۲)

هدف : آشنایی با مبانی استنباط احکام و قدرت برآن .

سرفصلهای درس :

اجتهاد - تقلید - تعارض ادله - ترجیح میان ادله - فهم مقاصد
شارع .

منابع اصلی درس : اصول فقه الاسلامی : تالیف دکتر وهبه الزحیلی

منابع فرعی درس :

- ۱ - ارشاد الفحول: تالیف امام شوکانی
- ۲ - جمع الجوامع با حاشیه بنانی : تالیف سبکی
- ۳ - الاحکام فی اصول الاحکام : تالیف سیف الدین آمدی .
- ۴ - المستصفی فی علم الاصول : تالیف امام محمد غزالی .
- ۵ - الرد علی من اخلد الی الارض و جهل ان الاجتهاد فی کل عصر - عرض
تالیف شیخ عبدالرحمن سیوطی

فقه استدلالی (۱)

تعداد واحد : ۴

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : -

هدف : آموزش فقه استدلالی و روش استنباط احکام

سرفصلهای درس :

قضا - شهادات - دعوی و بیینات - به منزله ۲ واحد
 حجر - ضمان - حواله - كفالت - صلح - شرکت - مضاربه به منزله ۲ واحد
 و در طی ترمهای تحصیلی مباحث وقف، عطیه، تجارت، دین، رهن،
 ودیعه، عاریه، شفعه، وکالت، اقرار، احیاء موات، صید و ذبایح،
 اطعمه و اشربه به عنوان تکلیف به دانشجویان داده شود.

منابع اصلی درس : مغنی المحتاج، شرح منهاج نووی، تالیف خطیب شربینی

منابع فرعی درس :

۱ - الام تالیف امام شافعی

۲ - المجموع شرح المذهب، تالیف امام نووی .

۳ - الفقه الاسلامی وادلته، تالیف دکتر وهبه الزحیلی

۴ - تنیل الاوطهار: تالیف امام شوکانی

۵ - فقه السنه : تالیف سید سابق

فقه استدلالی (۲)

تعداد واحد : ۴

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ۰

هدف : آموزش فقه استدلالی و روش استنباط احکام

سرفصلهای درس :

مباحث مزارعه، مساقات، اجاره، سبق و رمایه، جعله، وصایا به منزله
۲ واحد.

مباحث نکاح و طلاق و متعلقات آنها به منزله ۲ واحد.

منابع اصلی درس : مغنی المحتاج شرح منهاج نووی تألیف خطیف شربینی

منابع فرعی درس :

۱ - الفقه الاسلامی وادلته، تألیف دکتر وهبه الزحیلی

۲ - المجموع شرح المذهب، تألیف امام نووی

۳ - المفصل : تألیف دکتر عبدالکریم زیدان

۴ - فقه السنه : تألیف سید سابق

۵ - الحلال والحرام : تألیف دکتر قرضاوی

فقه استدلالی (۳)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آموزش فقه استدلالی و روش استنباط احکام .

سرفصلهای درس :

حدود و تعزیرات - قصاص - دیات -

منابع اصلی درس : مغنی المحتاج ، شرح منهاج نووی ، تالیف خطیب شربینی

منابع فرعی درس :

۱ - المجموع شرح المذهب ، تالیف امام نووی

۲ - الفقه الاسلامی وادلته تالیف دکتر وهبه الزحیلی

۳ - نیل الاوطار : تالیف امام شوکانی

۴ - بدایه المجتهد ، ابن رشد .

قواعد فقهاء (۱)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنایی با کلیات احکام فقه و بررسی و بحث درباره
تعدادی از قواعد فقهی .

سرفصلهای درس :

قاعده لاضرر - انما الاعمال بالنیات - قاعده ید - قاعده تسبیب و غیره -
قاعده غرر - قاعده برائت - قاعده اصله الصحته - وقواعد دیگری که در
استنباط احکام اعمال گردد .

منابع اصلی درس : الاشباه والنظائر تألیف سیوطی

منابع فرعی درس :

- ۱ - الاشباه والنظائر : تألیف ابن سبکی
- ۲ - القواعد الفقهیه : تألیف مصطفی الزرقا
- ۳ - الاشباه والنظائر : تألیف ابن نجیم .

قواعد فقه ۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: قواعد فقه

هدف: آشنائی با کلیات احکام فقه اسلامی و بررسی درباره پاره‌ای از قواعد فقهی

سرفصل دروس:

مشمول برده قاعده از قواعد مشهور فقه اسلامی از قبیل: قاعده غرر، قاعده غرز، قاعده نقی سبیل، قاعده میور، قاعده اصاله الصحه و غیره

منابع اصلی درس:

الاشباه والنظائر تألیف سیوطی

منابع فرعی درس:

۱- الاشباه والنظائر. تألیف سبکی

۲- القواعد الفقهیه تألیف مصطفی الزرقاء

۳- الاشباه والنظائر تألیف ابن نجیم

فقه تطبیقی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنایی با فتاوی و نظرات مذاهب فقهی و تطبیق مقارنــه
بین آنها

سرفصلهای درس :

ازدواج - محرمات نکاح - طلاق - خلع - وصایا

منابع اصلی درس : الاحوال الشخصیه : تالیف امام ابوزهره

منابع فرعی درس :

- ۱ - المجموع شرح مذهب ، تالیف نووی
- ۲ - فقه السنه : تالیف سید سابق
- ۳ - الفقه الاسلامی وادلتہ - تالیف دکتر وهبه الزحیلی
- ۴ - المفصل : تالیف دکتر عبدالکریم زیدان
- ۵ - المغنی : تالیف ابن قدامه مقدسی
- ۶ - بدایه المجتهد و نهایه المقتصد : تالیف ابن رشد اندلسی

آیات الاحکام

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنایی با کتاب و آیات احکام فقهی و نحوه استنباط احکام در آیات .

سرفصلهای درس :

عقود - ایقاعات .

منابع اصلی درس : روائع البیان فی تفسیر آیات الاحکام -
تالیف محمد علی صابونی

منابع فرعی درس :

۱ - آیات الاحکام : جصاص

۲ - تفسیر قرطبی

۳ - تفسیر آیات الاحکام : محمد علی سائیس

زبان تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز:

هدف: آشنائی بالسان علمی اسلام شناسی و فلسفی

سرفصل دروس:

دایره المعارف فلسفی: عناوین:

ارسطو

فارابی

ابن سینا

سهروردی

ابن رشد

منابع:

A hand bood of Islamic culture terms:

by M.A. Talcghany

لا اقل یکمداصلاح ادبی، فلسفی و عرفانی.

Arabs in history : B. Lcwis.

